

Киянка Катерина
Медведева — перша жінка
планети на 2-кілометровій
глибині в печері, двічі
рекордсменка світу зі
спортивної спелеотехніки.
Але не вважає це своїми
головними досягненнями.

Дуже глибоке хобі

Із фотографом, завзятою мандрівницею та спортсменкою Катєю Медведєвою ми знайомі вже з рік. Публікували її статті про самостійні пригодницькі подорожі, найглибшу печеру світу Крубера — «Воронячу» (див. «МТ» № 5'2008). Аж раптом з'ясувалося, що наша авторка — рекорсменка світу! Скромність не завжди корисна й цікава, тому...

— Катю, а що це взагалі за спорт? І чи спорт?

— Спелеологія — насамперед наука про печери. Та в сучасній інтерпретації це симбіоз науки і спорту. Вчених-печерознавців, називають карстологами, а власне спелеологами — все-таки більше практичних дослідників печер. Що ж до людей, котрі спускаються під землю суто зі спортивного інтересу, то в англійській мові для них є окреме слово — «кейвери».

— Ви кейвер?

— Ні, займаюся й наукою. Наприклад, кілька років тому наша група в турецькій печері знайшла найдавніший у світі льодовик. У відомий геологічний період ця частина суходолу була вкрита кригою, потім вона лишилася тільки під землею. Тепер її досліджують.

Ми, спелеологи, беремо у печерах проби, робимо обміри, здійснюємо топозіомку. Це важливо і для загального знання про історію землі, й для, скажімо, великих будівництв у гірських районах.

— Але як можна змагатися зі спелеологією?

— Нас часто порівнюють з альпіністами, хоча це зовсім інше. У них змагання

відбуваються двома способами — безпосередньо на скелях і заочно, коли група надає свій звіт про здійснене сходження. Ми ж узагалі відмовилися від змагань у печерах. Усе відбувається на скелях, наземних спорудах. Змагаємось у спелеологічній техніці, яка здебільшого зводиться до пересування по мотузці. Відкритий чемпіонат Східної України у Харкові, наприклад, проводиться під мостом: забиваються гаки, робиться «навіска»... Дуже цікаво, в тому числі й людям, які тим мостом гуляють.

У Радянському Союзі спелеологія справді жила за законами всіх видів спортивного туризму. Ми теж комусь підпорядковувались, писали звіти про походи, мали категорії складності, отримували майстрів спорту... Тоді було «круто» сходити кудись якомога швидше і якомога глибше. Але ж значно цікавіше і вагомніше — щось відкрити! Кажу як офіційна особа, відповідальний секретар Української спелеологічної асоціації: зараз головний акцент — на дослідницькій спелеології.

Зі старої системи ми взяли найкраще. Діють спелеошколи, асоціація проводить семінари на плато Карабі у Криму, де вже за кадастром близько 500 печер і щороку додаються нові. Люди отримують живий досвід сучасної спелеології.

— Як виглядають міжнародні змагання?

— Вони відбуваються у двох категоріях. Перша — траса SRT (single rope technique — «техніка однієї мотузки»). Це сучасний метод проходження, бо раніше користувались і драбинами, і тросами, і двома

Серпень 2008-го, печера Крубера (але не «Вороняча»). Семінар на плато Карабі, Крим.

Печери — це класно. Але холодно!

Галина і Катерина Медведєви, Олексій Жданович — збірна України зі спортивної спелеотехніки. На трьох — три «золота», чотири «срібла» та одна «бронза». Чемпіонат світу в Севільї (Іспанія).

мотузками — я можу розповісти про це годинами. Тепер ми володіємо SRT нарівні з усією планетою.

— *Надто скромно звучить як для рекордсменки світу...*

— Можливо.

Наступна категорія називається «контест» — контрольний тест. Спортсмен на двох затискачах рухається по мотузці, мов по сходах, застосовуючи м'язи рук і ніг — таке собі присідання з підтягуванням. Один асистент унизу подає мотузку, інший її вибирає, а виконавець рухається по ній, залишаючись фактично на місці.

Є дві підкатегорії — 30 метрів на швидкість і 120 на витривалість. Я рекордсменка в обох.

— *Певно, процес потребує сили!*

— Так, але насамперед — техніки виконання. Плюс командної роботи. Асистували мені моя сестра Галя та Олексій Жданович з Ужгорода. Оце і була збірна України, яка, до речі, здобула найбільше медалей. Правда, на трасі SRT у мене срібло...

— *От невдача! Жартую...*

— Навпаки, велика удача! SRT я не люблю тренувати, тож не робила цього у принципі. А ось «контест» серйозно відпрацьовувала цілий рік, читала книжки про тренування, харчування... Розуміла, що такого шансу вже може не бути. По-перше, від 24 до 26 років — оптимальний жіночий легкоатлетичний вік. По-друге, досі не відомо, чи будуть іще чемпіонати світу. Поки що проведено лише один. Наступного року планується другий. Побачимо...

— *Тобто ми свідки народження цього спорту у світовому масштабі?*

— Так! Раніше «буржуїв» спелеологія особливо не цікавила як змагання. Головними центрами спелеології були Іспанія та Франція, вони ставили всі рекорди з глибин, на них ми рівнялись. Але цікавили їх насамперед дослідження і активний відпочинок. У нас же завжди було «швидше, вище, сильніше»...

— *То де і як відбувався чемпіонат світу?*

— Першість планети зі спелеотехніки проходила 2006 року у рамках чемпіонату світу з неолімпійських видів спорту. Було це в Іспанії, біля міста Севільї. У тій країні живе легендарний спелеолог Серхіо Гарсія-Діла де ла Вега. Керував іспанською спелеошколою, має королівську нагороду, шанований у усьому світі і є великим другом наших спелеологів. Свого часу навчався у Москві, добре володіє російською. Надивився на наші пострадянські змагання і сказав — а чого б, мовляв, не провести світову першість? І загорівся, два роки готував чемпіонат — перший і до сьогодні єдиний у світі.

Відмінність мандрів у печерах — те, що там іще багато «білих плям». На землі епоха великих географічних відкриттів закінчилась, а під землею вона триває!

— *Катю, то ви перша і до сьогодні єдина рекордсменка світу зі спелеотехніки?!*

— Так. Сподіваюся бути ще й другою... *(Усміхається).*

Звичайно, я пишаюся тим, що стала першою у світі жінкою на 2-кілометровій глибині. Все-таки пощастило, потрапила саме в цю групу і мала свою частинку в загальній праці. Але тут, у техніці, це моє особисте досягнення, а по-друге, я до цього доклала дуже багато зусиль...

— *То що все-таки крутіше?*

— Насправді круто зовсім інше. Я поясню. У кавказькій печері Вахушті Багратіоні очолювана мною група працює вже кілька сезонів. Її до нас ніхто не досліджував дванадцять років, у спорядженні SRT в неї взагалі ніхто не ходив. Я там протиснулася у страшну вузькість, розширюючи її молотком — і знайшла продовження та стометровий колодязь! Відразу зрозуміла, що він глибокий, та ще й камінь кинула. А внизу, десь далеко, в тиші печери тоненько дзюркотіла вода...

Оце було круто! І саме це я вважаю тим «най-най-най...», чого я досягла у спелеології.

Взагалі відмінність мандрів у печерах — те, що там іще багато «білих плям». На землі епоха великих географічних відкриттів закінчилась, а під землею вона триває!

— *А як виглядає українська спелеологія на тлі світової?*

— Ми «впереді планети всей!» Саме українцям належать рекорди у проходженні найглибшої печери світу — Крубера — «Воронячої». Після нашої групи там побувало багато людей, але наше досягнення перевершили знову співвітчизники. Керівником експедиції вкотре був Юрій Касьян, а безпосередньо відкриття зробив симферополець Геннадій Самохін, нинішній президент Української спелеоасоціації. Він дайвер, а «поглиблювати» «Воронячу» треба було якраз під водою.

— *Кажете, колись рівнялися на інших, відставали у спорядженні... А тепер раптом ставимо рекорди.*

— Можна було б сказати — щастить, але це не вся правда. Ми відставали не тому, що були слабкіші. Мали навіть свої техніки, яких ніде у світі більше не було. Підкорювали кілометрові печери.

Змагання розділяються на чоловічі та жіночі, але в печерах немає входів «Ч» і «Ж». Жінці багато пробачають, та хіба скажеш: «Я дівчинка. Не хочу, не буду...»?

— *Хто вміє, тому й щастить?*

— І хто знає, де шукати! Головне правило першопрохідця — нікому не вірити. Нехай навіть найбільші авторитети тебе запевняють, що там, у печері, вже нічого робити, — перевір, і може, тобі поталанить. Так було і 2004 року з проходженням нашою групою печери «Воронячої». Коли керівник нашої експедиції Юрій Касьян вирішив розвідати її, його відраджували всі, хто там коли-небудь працював. А печера відкрилася перед нами на 2 кілометри і «стала» найглибшою у світі.

Останнім часом відкриття в печерах — практично масові. А все завдяки спелеотехніці. Якщо колись людина йшла тільки туди, куди лягала мотузка, то тепер вона може рухатися горизонтально по стіні, вертикально вгору... Дуже розвинулись інженерні методи — розширення вузьких місць.

— *А це чесно щодо самої печери?*

— Я б поставила запитання так: наскільки це їй шкідливо? Відповідаю: печері некорисна вже сама присутність людини, тепло тіла. Але інакше ніхто ніколи не дізнається про дива підземного світу!

І ще одне. Для печери шкідливо, коли людина в ній утомлена до пограничного стану. Такий «дослідник» думає лише про виживання, а не про екологію. Мені після шести годин закріплення «навіски» спелеологія вже не цікава у принципі. Красиві зали, нові глибини... Хочеться тільки їсти, спати і грітися.

Стараємося, щоб учасники експедицій не виснажувалися. Виносимо після себе все сміття, насамперед звідти, де воно лежати віками. А ось спелеологи минулого стільки цього добра лишили... Кожна група проклала телефонний кабель — усі вони там і досі. Мотузки, бляшанки, батарейки... І це не тому, що наші попередники були недбалі. Вони просто думали про інше — як вижити у протистоянні із суворою природою, маючи недосконалу техніку та спорядження. Наші досягнення — ніщо, порівняно з їхніми, зважаючи на умови. Ще ходять у печери люди тієї епохи, і я почувуюся поруч із ними просто дитиною...

— *Як ведеться жінці на спелеозмаганнях і в підземних походах?*

— Змагання розділяються на чоловічі та жіночі, але в печерах немає входів «Ч» і «Ж». (Сміється). Нормальні чоловіки, звісно, жінці багато пробачають, та хіба скажеш: «Я дівчинка. Не хочу, не буду...»?

— *Вам як спелеологу вертикальні печери цікавіші за горизонтальні? Але ж у нас в країні знаходиться гіпсова, друга за величиною в світі...*

— Я починала свою «спелеокар'єру» саме з «Оптимістичної», ще школяркою. У горизонтальній спелеології теж присутній дух першовідкриття... Але там мені вже все зрозуміло, далі йти нікуди. Головне і найскладніше — правильна топозйомка. Роблю я її добре, у тій же «Оптимістичній» близько шести «моїх» кілометрів. Але це так довго і так холодно!

А у «вертикалі» мені дуже подобається робити «навіску», якою йдуть за мною інші. Це ціле мистецтво. Люблю підривати (мене навіть жартома назвали Бурьонкою — бурю перфоратором). Топозйомку теж роблю, але тому, що буває нікому довірити цю важливу справу. А ще люблю організовувати експедиції. Непроста штука, особливо коли їдеш кудись в Абхазію: кордони, поїзди, машини, вантажі... Поки дістанешся гір, там уже здається все легко і просто.

— *Традиційно першопрохідців запитують про екстремальні випадки...*

— Слово «екстрим» ми вважаємо лайкою! (Сміється). У правильній спелеології ризику не повинно бути. Найнебезпечніше, що я роблю в житті — їжджу по Києву на велосипеді. Власне, і в альпінізм не пішла, бо в горах від природи залежить багато, а від тебе — мало. У спелеології ж дев'яносто відсотків — це ти сам. По-справжньому небезпечно в печерах тільки паводки, але при нинішній техніці походів їх, як правило, можна передбачити.

— *А щось кумедне розкажете? Чи все дуже серйозно?*

— Чому ж, весело! Якщо хочете — про «секс». У «Вахушті» є такий хід — коли дивитися зверху, він Г-подібний. Продершись крізь нього, щоб не випасти в колодязь, треба причепитися до мотузки і нею спуститися. Це місце ми назвали «Секс і рок-н-рол»: так «натрахаєшся» у проході, що «танцювати» (радіти новому колодзю) вже не хочеться. Ми там розширювали прохід, роботи тривали зо два тижні. Начальник підривної групи виходить на поверхню і кричить: «Катю, можеш мене привітати, «Сексу» більше немає!» (Сміх).

— *І наостанок — серйозно. Де й коли має відбутися найближчий чемпіонат світу?*

— Улітку 2009 року в Техасі, під час усесвітнього зльоту спелеологів. Сподіваюся знову показати себе і на цьому завершити (або призупинити) спортивну кар'єру. В житті у жінки бувають й інші завдання... ■

Розмову вів Євген БУДЬКО

Фото з архіву Катерини МЕДВЕДЕВОЇ

